EVATEMA
Forskning og ny viden om dagtilbud
Nº 27

Børne-fællesskaber
for 0-2-årige børn

DIN INDGANG TIL FORSKNING OM DAGTILBUD FOR BØRN

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Forskning
De yngste børn leder efter åbninger i hinandens leg

Kvalitetsundersøgelse:
Leg og fællesskaber skal have mere plads i vuggestuer og dagplejer

Randers Kommune
Ser på hensigten bag børnenes handlinger. Og siger den højt

0-2-årige har brug for hinanden

Det var lidt af en mavepuster for mange af os, da den første nationale undersøgelse af kvaliteten i danske dagtilbud for 0-2-årige udkom i maj 2023. Undersøgelsen, som EVA og VIVE gennemførte på vegne af Børne- og Undervisningsministeriet, viste overordnet, at ni ud af 10 dagtilbud for de yngste ikke har den kvalitet, der skal til for at understøtte, at alle børn trives og udvikler sig. Vel at mærke i landet med verdensrekord i, hvor tidligt børn kommer i dagtilbud og hvor mange timer, de er der.

Samtidigt ved vi, at de tidlige år har afgørende betydning for barnets videre trivsel og udvikling. Og i lyset af de udfordringer med mistrivsel blandt børn, unge og voksne, vi står med i øjeblikket, er vi selvfølgelig nødt til at tage fat.

Sådan lød det da også fra alle sider – fra forældre, pædagogisk personale, kommuner og fra ministeren: Kvaliteten skal blive bedre!

Indsatsen kræver flere lange, seje træk, fx i arbejdet med kompetenceudvikling, uddannelse og rekrutteringsudfordringen. Men heldigvis er der også forhold, vi kan gribe fat i med det samme. Ét af dem er arbejdet med børnefællesskaberne, som ifølge undersøgelsen er noget af det, der kræver meget mere pædagogisk opmærksomhed.

Nyere forskning såvel som den styrkede pædagogiske læreplan peger på betydningen af relationerne mellem børnene – børnefællesskaberne – også for de yngste. Børnefællesskaber er nemlig afgørende for, at børnene føler et tilhørsforhold til vuggestuen eller dagplejen og at de trives, lærer og udvikler sig.

Derfor ser dette EVA TEMA nærmere på, hvordan dagtilbud kan tage vare på børnenes relationer til hinanden og skabe stærke børnefællesskaber. Fordi børn har forskellige forudsætninger og interesser, har de også brug for forskellige former for og grader af støtte til at deltage i fællesskaber og leg. I leg kan børnene skabe relationer, der igen kan føre til nye muligheder for leg og fællesskab. Hvis legen vel at mærke får plads og opmærksomhed. Og hvis alle børn får plads i legen.

I magasinets feature kan du blive klogere på, hvordan fællesskaber blandt de yngste børn i dagtilbud udspiller sig, og hvordan arbejdet med disse fællesskaber ser ud i praksis. I casen kan du blive inspireret af et dagtilbud, der arbejder målrettet med små lege- og læringsfællesskaber. Og i vores TALETID kan du få seks vigtige budskaber om børnefællesskaberne fra BKF, BUPL, Børns Vilkår, FOA, FOLA og KL.

God læselyst!

Dina Celia Madsen
Chef for dagtilbud,
Danmarks
Evalueringsinstitut

EVA TEMA – Nr. 27
Børnefællesskaber for 0-2-årige børn

© Danmarks
Evalueringsinstitut 2023

Eftertryk med
kildeangivelse er tilladt

Redaktion
Dina Celia Madsen (ansvh.)
Marie Louise Poulsen
Laura Detlefsen
Line Buer Bjerre

Design
Essensen

Fotos
Unsplash, Pexels og Colourbox

Tryk
Stibo Complete A/S

ISBN
TRYKT 978-87-7182-685-2
WEB 978-87-7182-684-5

ISSN
TRYKT 2596-5353
WEB 2596-5352

Kvalitetsvurderet forskning i dagtilbud
Forskningsdatabasen NB-ECEC.org, der står for Nordic Base of Early Childhood Education and Care, samler hvert år kvalitetsvurderet forskning i dagtilbud fra Danmark, Norge og Sverige. EVA TEMA-hæfter tager afsæt i forskning fra forskningsdatabasen samt i anden viden og undersøgelser om dagtilbud.

Indhold

Feature 4

Børnefællesskabet afgør, om barnet får en god dag i vuggestue og dagpleje

Relationer til andre børn har betydning for trivslen hos børn helt ned under 1 år, siger forsker Pernille Juhl.

Tankevækkende tal 10

Værd at vide om dagtilbuddenes arbejde med børnefællesskaber

Se, hvordan det pædagogiske arbejde med børnefællesskaber og leg ser ud i daginstitutioner for 0-2-årige og dagplejer.

Case 12

Leder: Vi oplever, at børnene bakker hinanden op

I Børnehuset Rismøllen i Randers har pædagogisk personale blik for børnenes hensigt. Og siger den højt til hinanden og til børnegruppen.

Taletid 15

Organisationer: Tryghed og fordybelse i fælles oplevelser styrker børnefællesskaberne

BKF, BUPL, Børns Vilkår, FOA, FOLA og KL: Det kan vi gøre for at styrke arbejdet med børnefællesskaber i vuggestue og dagplejer.

Guide 18

Brug magasinets viden i praksis

Her er fire vigtige pointer fra magasinet, I kan tage med ind i jeres videre arbejde med børnefællesskaber.

Dialogkort 19

Børnefællesskaber for 0-2-årige børn

Brug spørgsmålene til at reflektere over, hvordan I kan arbejde målrettet med relationerne mellem børnene og med fællesskaberne i hverdagen.

Feature

AF MARIE LOUISE POULSEN

Børnefællesskabet afgør, om barnet får en god dag i vuggestue og dagpleje

Børnefællesskaber er med til at afgøre trivslen hos de yngste børn på 0-2 år, siger forsker Pernille Juhl. Men arbejdet med børnefællesskaberne i vuggestue og dagpleje har brug for et løft, hvis de yngste børn skal have mulighed for at få øje på og knytte sig til hinanden i løbet af dagen. Det viser den første nationale undersøgelse af kvaliteten i det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbud.

Sophus og Inge løber grinende frem og tilbage i vuggestuens fællesrum. Pludselig stopper Sophus, som er to år, og kravler op på en stol, der står i nærheden. Inge, der er lidt yngre, kigger på Sophus. Hun går hen til en anden stol og kravler også op. Da Sophus kravler ned igen, er Inge allerede også på vej videre for at se, hvad han nu finder på.

Børn spejler hinandens bevægelser og leg. De finder på nyt, retter ind, og ser, om de kan få andre til at følge med. Det fortæller lektor ved Roskilde Universitet Pernille Juhl, der forsker i småbørns udvikling på tværs af dagtilbud og familieliv. Hun er ikke i tvivl om, at fællesskab og relationer til andre børn er afgørende for, hvordan børn helt ned under 1 år leger, trives og udvikler sig:

”En udbredt forståelse af leg blandt børn under to år er, at de kun leger parallelt, altså ved siden af hinanden. Men i min forskning ser jeg børn, der leger sammen og interagerer med hinanden. At de får øjenkontakt, rækker ud, kigger nysgerrigt på og efterligner hinanden. Fx vil de ofte have det samme legetøj, og det er deres måde at koble sig til det, andre børn har gang i,” siger hun.

National undersøgelse: Arbejdet med børnefællesskaber halter

Oplevelsen af fællesskaber med andre børn er altså en vigtig motor for, at de yngste børn i dagtilbud trives og udvikler sig – hver dag. Men desværre mangler børnefællesskaberne og relationerne børnene imellem opmærksomhed i mange vuggestuer og dagplejer. Det viser den første nationale undersøgelse af kvaliteten i dagtilbud for 0-2-årige, som VIVE og EVA står bag. Undersøgelsen blev offentliggjort i maj 2023.

Ifølge seniorkonsulent Line Buer Bjerre, der på EVA står bag undersøgelsen, peger resultaterne konkret på, at der er for lidt fokus på relationerne børnene imellem, for få alsidige pædagogiske aktiviteter og ikke mindst for lidt understøttelse af leg og mulighed for at deltage i leg. Alt sammen noget, der ellers er med til at skabe stærkere børnefællesskaber.

Pernille Juhl
Lektor ved Institut for Mennesker og Teknologi, Roskilde Universitet
Cand.pæd.pæd.psyk., ph.d. også ved Roskilde Universitet

Forsker i småbørns udvikling på tværs af dagtilbud og familieliv.

Line Buer Bjerre
Seniorkonsulent ved Danmarks Evalueringsinstitut, EVA

Pædagog og Cand.pæd.soc. Projektleder for den nationale undersøgelse af kvalitet i dagtilbud for 0-2-årige børn.

> En udbredt forståelse af leg blandt børn under to år er, at de kun leger parallelt, altså ved siden af hinanden. Men i min forskning ser jer børn, der leger sammen og interagerer med hinanden.
>
> PERNILLE JUHL

De yngste børn er fælles om noget hele tiden

Børnene bevæger sig ud og ind af forskellige fællesskaber i løbet af en dag. Fx kan et barn skifte mellem at deltage i måltider med alle de andre børn på stuen, være med til at lægge et puslespil med en pædagogisk personale og et andet barn – og så lege med biler med to andre børn. I hvert fællesskab ligger også muligheden for nye erfaringer. Erfaringer, der er afgørende for både de yngre og ældre børns trivsel og udvikling, fortæller Pernille Juhl: ”De yngste har ikke alene brug for hjælp fra pædagogisk personale og dagplejere til at udforske det sted, de er kommet til. De har i høj grad også brug for at kunne iagttage og lære om, hvad man kan lave af spændende ting i vuggestuen, ved at se på og efterligne de andre børns aktiviteter,” siger hun.

Fællesskaberne giver også mulighed for at opbygge relationer og knytte sig til hinanden. En dreng, der lige er startet i vuggestuen, ser fx en anden dreng lege med en bil, og forsøger at efterligne hans bevægelser. Men den ældre dreng justerer også sine handlinger, fordi han kan lide, at den yngre spejler ham. Samspillet og måske en fælles leg er i gang.

> Nogle steder er pædagogisk personale og dagplejere skarpe til at gribe og skabe muligheder for legedeltagelse. Det er der brug for mere af.
>
> LINE BUER BJERRE

Børn kan have brug for støtte til at få øje på hinanden

Ifølge Line Buer Bjerre peger undersøgelsen dog på, at børnene har brug for, at pædagogisk personale i højere grad understøtter, at børnene får øje på hinanden, så de kan interagere og danne fællesskaber i løbet af dagen:

”Vi observerer fx en frokost, hvor en dagplejer interagerer fint med alle børn, men gør det parallelt med hver enkelt. Det betyder, at samværet rundt om bordet ikke understøtter opbygningen af *relationer* mellem børnene. Måltider, rutiner og aktiviteter må jo meget gerne åbne børnenes øjne for hinanden, så samspil kan opstå og udvikle sig, gerne til mere leg og fællesskab dagen igennem,” siger Line Buer Bjerre.

For relationer kommer ikke af sig selv. Sociale samspil mellem børn er komplekse og kræver øvelse. Derfor har alle vores yngste børn brug for pædagogisk personale og dagplejere, der støtter samspillet og skaber muligheder for deltagelse, siger Line Buer Bjerre:

”Undersøgelsen viser, at der er for langt mellem, at personale og dagplejerere inddrager børn, der er passive eller har sværere ved at indgå i samspil med andre. Det kræver pædagogisk opmærksomhed at støtte børnene i at opdage hinanden, forstå hinanden og afstemme handlinger og kommunikation.”

Legeerfaringer er afgørende for at kunne blive en del af fællesskabet

Forskningen viser en direkte sammenhæng mellem en lav grad af legeerfaringer og manglende deltagelse i børnefællesskabet. Omvendt viser undersøgelsen, at legen har trange kår i mange vuggestuer og dagplejer.

Børnene mangler sammenhængende tid til at fordybe sig i leg, og de mangler støtte til at komme med i leg og få legen til at glide, siger Line Buer Bjerre og uddyber:

”Børn, der egentlig bare gerne vil være med, kan komme til at forstyrre en leg, og så ender det ofte i konflikt. Nogle steder er pædagogisk personale og dagplejerere skarpe til at gribe og skabe muligheder for legedeltagelse. Det er der brug for mere af.”

Om undersøgelsen ”Kvalitet i dagtilbud”

- ”Kvalitet i dagtilbud – National undersøgelse af kvalitet i pædagogiske læringsmiljøer og rammer i kommunale daginstitutioner og dagplejen for 0-2-årige børn” er den første danske nationale undersøgelse af kvalitet i kommunale daginstitutioner og dagpleje for de 0-2-årige børn.
- Undersøgelsen er gennemført af VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd og Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) på vegne af Børne- og Undervisningsministeriet i 2022.
- Undersøgelsen indeholder resultater af observationer i dagtilbud, interviews med pædagogisk personale og en række resultater om rammeforhold som normering og uddannelse af personalet.
- Observationerne er gennemført af pædagogisk uddanede og certificerede observatører fra Dansk Psykologisk Forlag, EVA og VIVE.

Find hele undersøgelsen og centrale resultater på **www.eva.dk/dagtilbud**

> Børnene skal få en erfaring med, at de kan blive uenige og alligevel fortsætte som en del af fællesskabet.
>
> PERNILLE JUHL

Pædagogisk personale har fokus på deres egen rolle i legen

Kvalitetsundersøgelsen indeholder også en række interview med pædagogisk personale og dagplejere. Her fortæller pædagogisk personale, at de er optagede af deres egen rolle i børnenes leg, siger Line Buer Bjerre og forklarer:

"Pædagogisk personale vil gerne arbejde fokuseret med at skabe bedre vilkår for legen og støtte legen, både ved at gå foran børnene og gå ved siden af deres leg. Men det skal omsættes i virkeligheden. I lyset af legens trange kår i praksis er der behov for, at fx ledere, pædagogiske konsulenter og pædagogisk personale selv kigger på, hvordan de gode faglige intentioner og refleksioner kan udmønte sig i konkrete handlinger i hele personalegruppen."

Pernille Juhl har i sin forskning set mange eksempler på, at pædagogisk personale har fokus på børnefællesskaberne:

"Pædagogisk personale er gode til at understøtte børnenes indbyrdes relationer, når de har mulighed for at være tæt på børnene. Men de mangler at kunne prioritere fx at sidde på gulvet og iagttage og støtte børnenes samspil i løbet af dagen," mener hun.

Den vigtige pædagogiske rolle i legen

Ifølge Line Buer Bjerre er der i dagplejen brug for at kigge mere grundlæggende på opfattelsen af leg og ikke mindst dagplejerens rolle i legen:

"Dagplejerne opfatter ofte legen som børnenes helt egen. Derfor er der et stort potentiale i, at de får mere viden om, hvor stor betydning de har for børnenes muligheder for at lege – ikke mindst ved at bidrage til legen på forskellige måder."

Konflikter er en del af leg og fællesskaber – også for de yngste

Pædagogisk personale og dagplejere spiller også en afgørende rolle, når uenigheder og sammenstød opstår i børnegruppen. Konflikter kan ikke undgås i så tætte fællesskaber, og det skal de heller ikke nødvendigvis, siger Pernille Juhl:

"Børnene skal få en erfaring med, at de kan blive uenige og alligevel fortsætte som en del af fællesskabet. De øver sig i at være fælles om noget og give plads til hinandens forskellige måder at være med på. Og i at koble sig til hinanden på bæredygtige måder, hvor alle stadig har lyst til at være med."

> Det kræver pædagogisk opmærksomhed at støtte børnene i at opdage hinanden, forstå hinanden og afstemme handlinger og kommunikation.
>
> LINE BUER BJERRE

Konflikter kan hjælpe børn til at forstå hinandens interesser

Undersøgelsen peger dog på, at støtten til konflikter udfordrer – især i dagplejen. Her kan fx uenighed om legetøj ende med reaktioner som "Så må ingen lege med den". Dagplejerne fremhæver selv, at de oplever konflikter som vanskelige. Måske kan det være værd at tænke på, at konflikter ikke skal ende med en dom eller en ophævelse af uenigheden, siger Line Buer Bjerre:

"Når personale og dagplejer lykkes med konfliktløsning hjælper de børnene til at forstå hinandens intentioner i konflikten og støtter dem i at finde konstruktive løsninger til at komme videre."

Børn skal opleve sig selv som en værdifuld del af fællesskabet

Den pædagogiske rolle er helt overordnet at give barnet erfaringer med at være en værdifuld del af fællesskabet, siger Pernille Juhl.

"Vi kan have en tendens til at ville kompensere særligt de børn, der ikke umiddelbart deltager, som vi forestiller os, de skal. Det kan være de yngste og børn i udsatte positioner. Men det vigtigste er at give dem en oplevelse af selv at bidrage positivt til fællesskabet. Det er en kompleks opgave, hvor det i høj grad handler om at følge deres spor og bringe deres interesser i spil ind i fællesskabet."

Ifølge Pernille Juhl er det afgørende, at pædagogisk personale træder til for at hjælpe samspil og leg videre for alle børn:

"Det er vigtigt, at pædagogisk personale er nysgerrige på, hvordan børnene forsøger at finde åbninger i hinandens sociale aktiviteter, som de kan koble sig på. For så kan personalet også træde til og pege på de åbninger, barnet måske ikke selv kan se."

> "Det vigtigste er at give barnet en oplevelse af selv at bidrage positivt til fællesskabet.
>
> PERNILLE JUHL

Tankevækkende tal

Værd at vide om dagtilbuddenes arbejde med børnefællesskaber

Se, hvordan det pædagogiske arbejde med børnefællesskaber og leg ser ud i daginstitutioner for 0-2-årige og dagplejen.

5 tal om kvaliteten

... i børnefællesskaber og leg i daginstitutioner for 0-2-årige

17 %
af stuerne har personale, der 'ofte' eller 'næsten altid' hjælper børnene til at indgå i sociale samspil.

7 %
af stuerne har personale, der 'ofte' eller 'næsten altid' er opmærksomme på børnenes fællesskab.

9 %
af stuerne har personale, der 'ofte' eller 'næsten altid' er aktive ift. at facilitere og udfordre leg, når der er behov for det, fx. for børn, der har det svært i leg.

15 %
af stuerne har personale, der 'ofte' eller 'næsten altid' inddrager børn, der er passive.

9 %
af stuerne har personale, der 'ofte' eller 'næsten altid' skaber vilkår for legen, så børn indgår i berigende legeoplevelser med hinanden.

Resultaterne stammer fra den nationale kvalitets-undersøgelse af dagtilbud for 0-2-årige.

Sådan ser normeringen ud i daginstitutioner

Der er kun mindre forskelle i normering mellem daginstitutionerne. Antallet af børn pr. pædagogisk personale på observationsdagen er i gennemsnit:

→ **Ca. tre 0-2-årige børn pr. personale.**

Der er større forskel på antallet af børn pr. uddannet pædagog end antal børn pr. pædagogisk personale. Antallet af børn pr. uddannet pædagog er på årsniveau:

→ Syv ud af 10 stuer har mellem fire og syv børn i alderen 0-2 år pr. pædagog.

→ To ud 10 stuer har over syv 0-2-årige børn pr. pædagog.

→ Én ud af 10 stuer har under fire børn pr. pædagog.

Sådan ser normeringen ud i dagplejen

→ **Knap tre 0-2-årige børn pr. dagplejer.** Dagplejerne i undersøgelsen har i gennemsnit ca. fire børn indskrevet, men på observationsdagen er der i gennemsnit 2,9 børn pr. dagplejer.

5 tal om kvaliteten

... i børnefællesskaber og leg i dagplejen

16 %
af dagplejerne etablerer ofte' eller 'næsten altid' lege og aktiviteter med henblik på inklusion af alle børn i fællesskabet.

8 %
af dagplejerne er 'ofte' eller 'næsten altid' opmærksomme på børnenes fællesskaber.

8 %
af dagplejerne hjælper 'ofte' eller 'næsten altid' børnene i konflikter ved at sætte ord på, hvad der sker.

11 %
af dagplejerne skaber 'ofte' eller 'næsten altid' vilkår for børnenes legeoplevelser med hinanden.

8 %
af dagplejerne er 'ofte' eller 'næsten altid' aktive ift. at facilitere og udfordre legen, hvis der er behov for det.

Case

AF MARIE LOUISE POULSEN

Leder: Vi oplever, at børnene bakker hinanden op

I Børnehuset Rismøllens vuggestue i Randers er hvert barn sammen med de samme 3-4 børn og den samme pædagogisk personale det meste af dagen. De små lege- og læringsfællesskaber giver gode muligheder for at arbejde med relationer børnene imellem, siger pædagogisk leder Mette Thrane.

Hvordan arbejder I med børnefællesskaberne for de 0-2-årige i Rismøllen?
Børnefællesskabet er faktisk udgangspunktet for hele hverdagen. Vi inddeler meget bevidst børnene på tværs af alder og efter interesser og relationelle kompetencer. Det vil sige, at alle børn og pædagogisk personale hver dag mellem ca. kl. 9 og 15 er inddelt i mindre faste lege- og læringsfællesskaber. Barnet er derfor sammen med den samme pædagogisk personale og de samme børn i hverdagshandlinger, aktiviteter og leg hver dag over en længere periode. Det giver pædagogisk personale og børn mulighed for at lære hinanden at kende og opbygge og udvikle relationer på tværs af gruppen.

Hvordan arbejder I med relationer i børnegruppen?
Vores fundament er, at børn aldrig er forkerte, selv når de handler på en måde, vi ikke umiddelbart forstår, eller som kan forstyrre en situation. De har altid en hensigt med det, de gør. Vores opgave som pædagogisk personale er at se og forstå hensigten. Og hos os er det tilsvarende vigtigt at sige det, vi forstår som barnets hensigt, højt, så både barnet selv og de andre børn kan høre det.

Kan du give et eksempel på, hvordan man kan have blik for og tale højt om en hensigt?
Hvis Rasmus fx vælter en spand, som andre har fyldt med sand, er der optakt til konflikt. Men som pædagogisk personale griber vi i stedet fat i hensigten bag og siger højt: ”Nå,

> Vi tror, italesættelsen af følelserne giver børnene en oplevelse af at blive set, hørt og forstået – og selvfølgelig en mulighed for at ryste på hovedet, hvis det, vi siger, ikke rammer plet.
>
> METTE THRANE

Mette Thrane
Pædagogisk leder i børnehuset Rismøllen, integreret institution for 0-6-årige

> Vi oplever, at vi er på forkant med konflikterne, fordi der hele tiden er en pædagogisk personale meget tæt på alle børn. Vi kan hele tiden sætte ord på børnenes følelser i sammenstødene og hjælpe dem videre.
>
> METTE THRANE

gad vide, hvad Rasmus mon vil nu, når han vælter spanden", og så følger vi med i, hvor han går han, og hvad der sker bagefter.

Hvis det er nødvendigt, sætter vi også ord på, hvordan de andre børn kan opleve situationen. Ofte bakker børnene hinanden op. Italesættelsen af følelserne giver alle børn en oplevelse af at blive set, hørt og forstået – og selvfølgelig en mulighed for at ryste på hovedet, hvis det, vi siger, ikke rammer plet. Så må vi sammen undersøge, hvad der så er på spil.

Hvordan arbejder I med konflikter?

Vi oplever faktisk meget sjældent konflikter mellem børnene. Selvfølgelig bliver de uenige og prøver hinanden og os voksne af – det er jo naturligt – men vi oplever, at vi er på forkant med konflikterne, fordi der hele tiden er en pædagogisk personale meget tæt på alle børn. Vi kan hele tiden sætte ord på børnenes følelser i sammenstødene og hjælpe dem videre: "Nu blev du ked af det, nu trøster jeg dig, jeg tror, at Ella gerne vil lege med spanden og skovlen også, lad os alle tre grave her sammen".

Hvad tænker I over, når I opdeler i mindre grupper?

Opgaven med at opdele børnene i grupper og bagefter være sammen med gruppen kræver et kendskab til det enkelte barn og gruppedynamikkerne. Det handler både om det, vi selv ser og lærer at kende, og det, vi lærer fra forældrene. Derfor er opstartssamtaler afgørende. Når vi bruger forældrenes viden om barnet aktivt, øger vi også trygheden hos forældrene og dermed barnet, og tryghed hos barnet er afgørende for, at vi kan arbejde målrettet med børnefællesskaberne.

Hvad er næste skridt i jeres arbejde med børnefællesskaber?

Lige nu er både jeg og mine kolleger meget nysgerrige på legen og dens betydning for børnenes samspil og relationer. Vi er også optagede af vores egen rolle i legen. Vi er jo ret stolte af vores målrettede arbejde med børnefællesskaber, men må også erkende, at det at være rigtig gode ud i relationer til børnene ikke nødvendigvis gør os til gode "legere". Derfor har vi fokus på, hvordan vi forbliver nærværende i legen. Det er min opgave som leder at få prioriteret, at pædagogisk personale til stadighed øver sig i og står på tæer for at være dygtige medlegere i løbet af dagen.

Taletid

FORTALT TIL
MARIE LOUISE POULSEN

ORGANISATIONER:

Tryghed og fordybelse i fælles oplevelser styrker børnefællesskaberne

TALETID: Hvad kan vi gøre for at styrke arbejdet med børnefællesskaber i vuggestuer og dagplejen? EVA har spurgt BKF, BUPL, Børns Vilkår, FOA, FOLA og KL.

PSYKOLOG I BØRNS VILKÅR

Malene Angelo

Omsorg for det enkelte barn er nøgleordet i arbejdet med fællesskaber mellem børnene. Når børnene oplever nærhed og omsorg fra pædagogisk personale og dagplejere, vil de også i højere grad føle sig trygge, og når de er trygge, har de også mod og lyst til at gå ud og undersøge og blive en del af børnefællesskaberne. Vi skal være mere opmærksomme på, at omsorg er en pædagogfaglig kerneopgave, som dagtilbud skal have et fælles fagligt sprog for. Omsorg handler om at møde det enkelte barns behov for nærhed og støtte til udforskning. For at kunne engagere børn i leg, fælles oplevelser og aktiviteter skal man kende dem, forstå dem og møde dem i deres følelser, oplevelser og behov. Derfor vil opmærksomhed på omsorg også være første skridt hen mod at styrke børnefællesskaberne.

Taletid

→ Hvad kan vi gøre for at styrke arbejdet med børnefællesskaber i vuggestuer og dagplejen?

FORMAND FOLA

Signe Nielsen

Jeg så gerne, at det, som børn er fælles om – leg og aktiviteter – prioriteres højere i dagtilbuddene. En aktivitet behøver ikke være stor og kompliceret, men udfordringen kan være at finde tid og ro til fordybelse. Pointen er, at personale og dagplejer har brug for at tage sig tid til at få alle med, inden det igen er tid til at lukke ned, fordi man skal videre til noget andet. Nogle børn har brug for fem minutter til at se aktiviteten an. Hvis man fx fylder en balje vand og hælder kartoffelmel i, så vandet bliver til en jævn masse, vil det være meget forskelligt, hvordan børnene reagerer. Nogle vil med det samme stikke hænderne i, andre har brug for tid til at observere og vurdere og se, hvad der sker. Og så vil nogle synes, det er ulækkert, og hurtigt trække hænderne til sig, andre vil ikke kunne få nok af at plaske. Men både i sådan en aktivitet og i mange andre vil det være tiden, der giver mulighed for at invitere alle ind i et fællesskab. Og i det fællesskab kan relationerne mellem børnene vokse.

NÆSTFORMAND FOR DEN PÆDAGOGISKE SEKTOR I FOA

Joan Lindskov

På kort sigt har vi brug for at styrke fællesskaberne ved at inspirere både de yngste og de ældste børn til at lege og være sammen om noget – også i dagplejen. Inspiration til leg børnene imellem kan fx handle om helt små fornyelser i indretningen. Vi skal sikre genkendeligheden, samtidig med, at legetøjet introduceres på nye måder. Der kan også skiftes lidt ud i legetøjet, så ikke alt er fremme på én gang. Når legetøj kommer tilbage efter et stykke tid, kan det booste legen på nye måder.
Som dagplejer kan man også arbejde med at invitere børnene til at få øje på hinanden i fælles oplevelser, meget gerne med udgangspunkt i børnenes egne interesser. Har Oliver fx en bamse med, kan dagplejereren arrangere et teselskab for bamsen og alle børnene, så de andre børn inviteres med ind i Olivers interesse. Men det kræver viden og opmærksomhed at skabe relationer barn og barn imellem. Derfor har vi også på den lange bane brug for mere uddannelse og kompetenceudvikling – så vi får flere uddannede pædagogiske assistenter og pædagoger.

FORMAND FOR KL'S BØRNE- OG UNDERVISNINGSUDVALG

Thomas Gyldal

"En de umiddelbare muligheder vil være at se nærmere på indretningen. Både forvaltning og dagtilbud kan overveje, om indretningen af inde- og ude-arealerne inviterer til at skabe fællesskaber. Selvom resultaterne for arbejdet med børnefællesskaber er nedslående, er vi opmuntrede af, at undersøgelsen giver perspektiver og inspiration. Men der er også et langt, sejt træk, der handler om at få flere uddannede pædagoger og kompetenceløfte det personale, der ikke er pædagogisk uddannet. Og så skal vi i højere grad gøre brug af specialpædagogisk viden for at løfte de sårbare og udsatte børn, så vi sikrer, at de også er en del af det vigtige børnefællesskab.

FORMAND FOR BUPL

Elisa Rimpler

"Jeg håber og tror, at kvalitetsundersøgelsen vil skabe større fokus på betydningen af høj faglighed og høj pædagogandel i daginstitutionerne. Vi skal sørge for, at rammerne understøtter ambitionerne. Det er den afgørende forudsætning for at styrke kvaliteten af børnefællesskaberne. Pædagogerne ved godt, hvad der skal til, men mangler helt generelt tid til opgaven. Og så skal der fokus på faglighedden, så vi sørger for, at der er pædagoger nok ude på den enkelte stue, som har den faglige ballast, der er nødvendig.

Ud over manglende tid til opgaven og for langt mellem pædagogerne, tror jeg, der er brug for mere fokus på forberedelsestid, hvor personalet i fællesskab kan udvikle og evaluere det pædagogiske arbejde. Der vil man netop kunne fokusere på forskellige aspekter af den daglige praksis – fx understøttelsen af børnefællesskaber. Men det kræver tid til forberedelse.

FORMAND FOR DAGTILBUDSNETVÆRKET I BKF

Merete Villsen

"Arbejdet med de yngste børns relationer er grundlæggende for barnets følelse af at høre til. Men i dag har mange børn brug for en pause fra dagtilbuddenes fællesskaber, og det ser jeg som et tegn på, at der er noget galt med organiseringen af disse fællesskaber. Generelt kan vi blive bedre til at tage udgangspunkt i børnenes præmisser, interesser og behov. Og tilsidesætte eller ændre dagens planlagte aktiviteter og rutiner, så alle børn oplever at blive mødt i deres behov og interesser. Måske viser det sig, at 12 af stuens børn er glade for at sidde ned til samling, mens tre børn har mere glæde af at stå op eller være dem, der henter nogle gummidyr, gruppen kan tale om. Og hvis tre børn er optagede af at se på sko eller lege i garderoben, kan det være vigtigt at give tid og ro til den fordybelse, selvom det betyder, at ikke alle hurtigt kommer ud på legepladsen.

Guide

Brug magasinets viden i praksis

Her er fire vigtige pointer fra magasinet, I kan tage med ind i jeres videre arbejde med børnefællesskaber.

1

Hjælp børnene til at få øje på og knytte sig til hinanden

Under samling, ved frokosten og i legen kan pædagogisk personale fx starte og fortsætte fælles kommunikation mellem børnene ved at gøre dem opmærksomme på det, de andre gør, siger og udtrykker. Personalet kan også skabe opmærksomhed på et fælles tredje, gerne på noget, som børnene allerede ser ud til at være optagede af.

2

Vis, at alle børn bliver set, hørt og forsøgt forstået

Ved at sikre, at børns handlinger altid tydeligt mødes med forsøg på forståelse, sikrer pædagogisk personale, at både barnet og den øvrige børnegruppe oplever omsorg og nærhed. Fx kan personalet tydeligt sige, hvad de oplever er på spil i situationen, og sætte ord på de følelser og intentioner, de oplever hos børnene. Det giver børnene mulighed for at opleve at blive forstået og få erfaringer med egne og andres intentioner og følelser.

3

Skab muligheder for deltagelse i leg

Nogle børn er hurtige til at finde åbninger og komme med i fællesskaber og leg. Andre kan virke passive, bevæge sig på kanten af en leg eller komme til at forstyrre, når de leder efter en mulighed for at deltage. Alle børn får bedre legemuligheder, når personalet nænsomt understøtter legen. Det kan fx handle om at hjælpe børn til at opdage og forstå hinandens legeudspil.

4

Giv legen plads og beskyt den

Leg skal have rum og plads for at udvikle sig, og børnene har brug for tid og måske ro for at kunne fordybe sig. Derfor er der også brug for at beskytte legen mod forstyrrelser, også fra andre børn, der fx hele tiden vil være med i den gode leg. Det kan også handle om at skabe legesteder væk fra gangarealer, for især de yngste børns leg bliver afbrudt og forstyrret af trafik.

Dialogkort

Børnefællesskaber for 0-2-årige børn

Brug spørgsmålene til at reflektere over, hvordan I kan arbejde målrettet med relationerne mellem børnene og med fællesskaberne i hverdagen.

Du finder alle EVA's dialogkort på vores hjemmeside www.eva.dk

Børnefællesskaber og relationer

1. Kan vi genkende pointerne om, at der er brug for at styrke det pædagogiske arbejde med børnefællesskaberne?
2. Hvornår er vi især opmærksomme på at støtte børnenes indbyrdes samspil og relationer?
3. Hvad gør vi allerede for at hjælpe børnene til at få øje på hinanden og knytte sig til hinanden? Kom gerne med et eksempel.
4. Hvad har vi brug for at udvikle og styrke i vores praksis med børnefællesskaber? Hvad bliver vi optagede af at arbejde videre med?

Leg og deltagelsesmuligheder i leg

1. Hvor meget sammenhængende tid har børnene til leg i løbet af en dag hos os?
2. Hvordan understøtter vi allerede børns deltagelsesmuligheder i leg, fx når barnet er i periferien eller har det svært i leg? Kom gerne med et eksempel.
3. Hvornår lykkes vi med at håndtere en uenighed eller konflikt i legen mellem to eller flere børn? Kom gerne med et eksempel.
4. Hvordan vil vi gerne styrke vores arbejde med at understøtte legen fremadrettet?

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk